3. Cererea reconvenţională

A. Explicaţii teoretice

Când pârâtul înţelege să nu se limiteze doar la o simplă apărare faţă de pretenţiile reclamantului, el are posibilitatea de a formula propriile sale pretenţii faţă de acesta, urmărind valorificarea unui **drept propriu** printr-o **cerere reconvenţională**. Avantajele formulării unei cereri reconvenţionale constau în faptul că **se soluţionează două litigii printr-un singur proces**, evitându-se posibilitatea pronunţării unor hotărâri diferite, cât şi într-o mai bună judecată, rezultată din cunoaşterea raporturilor juridice dintre părţi în toată complexitatea lor.

Cererea reconvenţională nu mai are caracterul unei simple apărări, cum este cazul întâmpinării, ci aceasta este o veritabilă **acţiune a pârâtului împotriva reclamantului** (cererea reconvenţională este o cerere incidentă prin care pârâtul solicită instanţei obligarea reclamantului; a se vedea *I. Stoenescu, S. Zilberstein*, Drept procesual civil, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1977, p. 461-465). Astfel, atât din punct de vedere al formei, dar şi al conţinutului, cererea reconvenţională este asimilată unei cereri de chemare în judecată, trebuind să îndeplinească toate cerinţele unei asemenea cereri, în conformitate cu art. 209 alin. (3) C.proc.civ.

Pentru formularea unei asemenea cereri în cadrul procesului declanşat prin cererea reclamantului, legea impune anumite **condiţii speciale**, şi anume ca pretenţiile formulate de pârât pe această cale să aibă legătură cu cererea reclamantului, derivând din acelaşi raport juridic sau strâns legate de aceasta. Trebuie subliniat faptul că cererea reconvenţională poate să decurgă nu numai din acelaşi raport juridic ca şi cererea reclamantului, dar şi dintr-o cauză diferită de a acestuia, esenţială fiind existenţa unei legături între aceasta şi cererea principală, raportat la scopul urmărit de pârât prin formularea unei asemenea cereri.

Odată cu introducerea cererii reconvenţionale, în cadrul acesteia, **pârâtul dobândeşte calitatea de reclamant**, iar reclamantul din cererea principală dobândeşte calitatea de pârât.

În principiu, cererea reconvenţională poate fi utilizată în **orice tip de acţiune**, după obiectul acesteia stabilindu-se şi taxa de timbru. Formularea cererii reconvenţionale este interzisă totuşi în procedura de evacuare reglementată de Titlul IX al Codului de procedură civilă, art. 1043 alin. (1) C.proc.civ. stabilind că pârâtul chemat în judecată, potrivit procedurii prevăzute în acest titlu, nu poate formula cerere reconvenţională, de chemare în judecată a altei persoane sau în garanţie, pretenţiile sale urmând a fi valorificate numai pe cale separată.

Este posibil ca pretenţiile formulate prin cererea reconvenţională să privească şi alte persoane decât reclamantul, situaţie în care aceste persoane vor putea fi chemate în judecată ca pârâţi.

Termenul de depunere a cererii reconvenţionale este cel prevăzut de art. 209 alin. (4) C.proc.civ., şi anume odată cu întâmpinarea, atunci când aceasta este obligatorie, sau cel mai târziu la primul termen de judecată, dacă pârâtul nu este obligat la întâmpinare. Sancţiunea nerespectării acestui termen este decăderea. Instituirea sancţiunii decăderii reprezintă o modificare importantă faţă de reglementarea vechiului Cod de procedură civilă. În vechea reglementare, nedepunerea la timp a cererii reconvenţionale atrăgea ca sancţiune judecarea separată a acesteia. Astfel, potrivit dispoziţiilor art. 135 C.proc.civ. din 1865, cererea reconvenţională care nu este depusă în termenul prevăzut de lege se va judeca separat, afară de cazul în care amândouă părţile consimt să se judece împreună. Eficienţa acestei sancţiuni va rezulta din practica judiciară, dat fiind faptul că şi în reglementarea anterioară, în cazul în care cererea reconvenţională nu era depusă în termen şi reclamantul a invocat această excepţie, pârâtul avea posibilitatea introducerii separate a cererii, după care putea cere conexarea cauzelor, potrivit art. 164 C.proc.civ. din 1865. O astfel de situaţie conduce în final la lipsa eficienţei termenului stipulat de lege pentru depunerea cererii reconvenţionale.

O excepţie de la aceste reguli, în ce priveşte cererea reconvenţională, există în materia divorţului. Astfel, potrivit art. 917 alin. (1) C.proc.civ., soţul pârât poate să facă şi el cerere de divorţ, cel mai târziu până la primul termen de judecată la care a fost citat în mod legal, pentru faptele petrecute înainte de această dată. Pentru faptele petrecute după această dată pârâtul va putea face cerere până la începerea dezbaterilor asupra fondului în cererea reclamantului. De asemenea, potrivit art. 917 alin. (3) C.proc.civ., în cazul în care motivele divorţului s-au ivit după începerea dezbaterilor asupra fondului la prima instanţă şi în timp ce judecata primei cereri se află în apel, cererea pârâtului va putea fi făcută direct la instanţa învestită cu judecarea apelului, dar numai în ceea ce priveşte divorţul.

Cererea reconvenţională se comunică reclamantului şi, după caz, persoanelor chemate în judecată pe această cale, în calitate de pârâţi, pentru a formula întâmpinare, sub sancţiunea prevăzută de lege, care va fi indicată expres, în termen de 25 de zile de la comunicarea cererii.

Întâmpinarea depusă de persoanele care au calitatea de pârâţi în cererea reconvenţională se comunică de îndată pârâtului care a formulat cererea, care poate depune răspuns la întâmpinare în termen de 10 zile de la comunicare. Răspunsul la întâmpinare nu se comunică, părţile urmând a lua cunoştinţă de acesta de la dosarul cauzei.

Când reclamantul şi-a modificat cererea de chemare în judecată, instanţa va acorda pârâtului un termen pentru a formula cerere reconvenţională, în temeiul art. 209 alin. (6) C.proc.civ.

Legea prevede interdicţia formulării unei noi cereri reconvenţionale prin care să se formuleze pretenţii faţă de cererea reconvenţională formulată de pârât. Astfel, conform art. 209 alin. (7) C.proc.civ., **reclamantul nu poate formula cerere reconvenţională la cererea reconvenţională a pârâtului iniţial**.

Soluţionarea cererii reconvenţionale se face odată cu soluţionarea cererii principale, pentru o mai bună administrare a justiţiei şi pentru evitarea unor soluţii contradictorii. Această regulă este expres stabilită prin art. 210 alin. (1) C.proc.civ. Legea prevede însă şi o excepţie de la această regulă, în alin. (2) al aceluiaşi articol, permiţând disjungerea cererii reconvenţionale şi judecarea separată a acesteia, când numai cererea principală este în stare de judecată. **Disjungerea** este o măsură de excepţie, iar cazul în care poate fi dispusă este limitativ prevăzut de lege şi de strictă interpretare, instanţa având obligaţia să motiveze această măsură. Astfel, nu poate fi dispusă disjungerea atunci când numai cererea reconvenţională este în stare de judecată şi nu cererea principală sau atunci când ambele cereri se află într-o strânsă legătură, soluţionarea unei cereri depinzând de modul de soluţionare al celeilalte, întrucât, de exemplu, obligaţiile părţilor decurg din acelaşi act juridic. Chiar legea prevede că disjungerea nu poate fi dispusă dacă judecarea ambelor cereri se impune pentru soluţionarea unitară a procesului. De asemenea, disjungerea nu poate fi dispusă în cazurile anume prevăzute de lege.

Judecarea împreună a cererii reconvenţionale cu cererea principală în situaţia expusă se face în baza unei prorogări legale de competenţă, în temeiul art. 123 alin. (1) C.proc.civ., prorogare care operează în cazul în care cererea incidentală este de competenţa materială sau teritorială a altei instanţe, cu excepţia cererilor formulate în materie de insolvenţă sau concordat preventiv.

B. Jurisprudență

1. Potrivit art. 210 C.proc.civ. cererea reconvenţională se judecă odată cu cererea principală, iar dacă numai cererea principală este în stare de a fi judecată, instanţa poate dispune judecarea separată a cererii reconvenţionale. Cu toate acestea, disjungerea nu poate fi dispusă în cazurile anume prevăzute de lege sau dacă judecarea ambelor cereri se impune pentru soluţionarea unitară a procesului.

Pe de altă parte, art. 465 C.proc.civ. dispune că măsurile de administrare judiciară nu pot face obiectul niciunei căi de atac.

Nu se pot aplica prin analogie dispoziţiile art. 139 alin. (5) C.proc.civ., întrucât privesc o situaţie diferită, respectiv conexarea unor pricini, când fiecare dintre părţile reclamante au ales să se judece în dosare cu individualitate proprie care au fost reunite pentru o bună administrare a justiţie.

Or, în prezenta cauză, partea a înţeles să formuleze o cerere reconvenţională şi nu o cerere introductivă de instanţă, rezultând din această alegere şi obligaţia de a suporta consecinţele opţiunii efectuate, suspendarea litigiului operând în bloc. Cererea reconvenţională are caracter facultativ, nefiind formulată într-un litigiu în care sub sancţiunea decăderii trebuia obligatoriu cerute pretenţiile proprii. Cum pârâul a putut opta între a-şi valorifica pretenţiile pe cale incidentală sau principală, acest drept este însoţit de eventualele restricţii ce decurg din calea aleasă, întârzierea soluţionării cauzei cauzată de partea adversă etc.

Textul art. 210 alin. (1) stabileşte regula judecăţii împreună, fundamentul fiind dat de legătura care există între pretenţii. Alin. (2) cuprinde o excepţie de strictă interpretare, decurgând de aici şi consecinţa: dacă în stare de judecată este numai cererea reconvenţională, aceasta nu poate fi disjunsă. Textul art. 210 alin. (2) stabileşte doar posibilitatea de disjungere a cererii reconvenţionale care împiedică soluţionarea aceleia principale, textul de lege neprevăzând ca în cazul 139 alin. (5) posibilitatea disjungerii şi soluţionării separate, fără a se ţine cont care dintre procesele conexate nu este în stare de judecată.

Or, în speţă nu s-a dovedit în calea de atac încălcarea unei norme de procedură cu relevanţă în ceea ce priveşte măsura suspendării dispuse în cauză şi a cărei nerespectare atrage sancţiunea nulităţii.

Pe de altă parte nu poate fi ignorat că disjungerea este o măsură administrativă pentru care nu se poate formula cale de atac, conform art. 465 C.proc.civ., ţine de aprecierea instanţei referitoare la buna funcţionare a actului de justiţie.

Deşi măsurile de administrare judiciară nu sunt enumerate nici în noul Cod de procedură civilă şi nici în Regulamentul de ordine interioară al instanţelor judecătoreşti, nu trebuie omisă împrejurarea că, în acest regulament, disjungerea este tratată la art. 111 alin. (4) în cadrul Capitolul III – Desfăşurarea activităţii administrativ-judiciare a instanţelor, secţiunea a II-a înregistrarea şi repartizarea cererilor adresate instanţelor, circuitul dosarelor.

Raportat la toate aceste aspecte, măsura disjungerii constituie una de administrare judiciară, exceptată în mod expres de la controlul instanţei în căile de atac şi, în consecinţă, neluarea măsurii este de asemenea exclusă de la această analiză, în recurs neputându-se dispune disjungerea dosarului în faţa instanţei de fond şi reluarea soluţionării cauzei doar pentru o parte a litigiului.

Pe de altă parte nu se poate ignora că nu s-a criticat în sine măsura luată (respectiv suspendarea judecăţii cauzei care operează în bloc). Partea putea contesta legalitatea suspendării cu privire la litigiu în ansamblul său şi solicita casarea încheierii de suspendare şi repunerea cauzei pe rol în tot.

În schimb s-a solicitat reluarea judecăţii doar pentru cererea reconvenţională şi disjungerea acesteia. O măsură administrativă nu poate fi luată de instanţa de control judiciar pentru instanţa fondului, trimiterea cauzei la rejudecare doar pentru reconvenţională ar fi echivalat tot cu o disjungere, iar a se analiza în tot suspendarea litigiului ar fi echivalat cu o pronunţare *extrapetita*.

Într-adevăr soluţia pune probleme din punctul de vedere al dreptului la un proces echitabil în termen optim şi previzibil.

Însă, pe de o parte dreptul de opţiune între cererea incidentală şi principală fiind efectuat, partea şi-a asumat şi consecinţele acestei alegeri.

Şi în situaţia în care s-ar fi apreciat că dreptul la un proces echitabil ar fi fost încălcat, cât timp nu s-a contestat suspendarea întregii cauze, instanţa în recurs nu ar fi putut casa încheierea în integralitate, aceasta echivalând cu o pronunţare în afara învestirii, partea putând introduce o cerere principală.

C.A. Bucureşti, Secţia a V-a civilă,
decizia civilă nr. 297/A din 13 octombrie 2017

2. I. Prin încheierea şedinţei publice din 15 din 19.xx.2013 s-a constatat tardivitatea formulării cererii reconvenţionale de către pârâta SC X SA şi s-a dispus disjungerea acesteia din dosarul xxx; formarea unui nou dosar respectiv nr. x.

Prin încheierea şedinţei publice din 10 noiembrie 2015 s-a dispus conexarea celor două dosare şi judecarea lor împreună.

Prin încheierea şedinţei publice din 8.12.2015 s-a dispus din nou disjungerea celor două cereri (principală şi reconvenţională) apreciindu-se că dispoziţia din încheierea precedentă a fost o eroare întrucât cererea reconvenţională a fost depusă tardiv.

II. Prin sentinţa civilă nr. 115/2.02.2016 acţiunea reconvenţională formulată de pârâta SC XX SA în contradictoriu cu reclamanţii pârâţi-reconvenţional X şi pârâtul Oficiul de Stat pentru Invenţii şi Mărci, a fost respinsă.

I. Împotriva încheierilor de şedinţă prin care s-a dispus disjungerea a declarat apel pârâta SC X SA.

În drept apelanta a invocat încălcarea dispoziţiilor art. 120 şi 135 C.proc.civ.

În esenţă criticile apelantei cu referire la încheierea atacată au vizat încălcarea dispoziţiilor art. 120 C.proc.civ. în sensul în care în primul rând cererea reconvenţională a fost depusă în termen iar în al doilea rând disjungerea se impunea atunci când cererea reconvenţională nu este în stare de judecată şi nicidecum atunci când acţiunea principală nu este în stare de judecată.

II. Împotriva sentinţei civile nr. 115/2.02.2016 pârâta reclamantă reconvenţional a formulat în termen legal apel.

În opinia apelantei revalidarea brevetului de invenţie s-a făcut cu încălcarea termenelor prevăzute de dispoziţiile art. 37 din Legea nr. 64/1991, astfel că menţiunile privind revalidarea brevetului se impuneau a fi anulate.

Apelanta a mai arătat că probele administrate în cauză au rămas în dosarul x instanţa soluţionând cauza în baza susţinerilor părţilor.

Intimaţii X au formulat întâmpinare solicitând respingerea apelului ca nefondat.

I. În ceea ce priveşte disjungerea cererii reclamanţii intimaţi au arătat că cererea în despăgubiri (cererea principală) a avut primul termen de judecată la data de 22.09.2010 fiind acordate un număr de 9 termene de judecată pe rolul Tribunalului Gorj. Ulterior strămutării cauzei reclamanţii au depus o cerere ce poate fi interpretată ca o cerere de mărire a câtimii obiectului cerere faţă de care cererea reconvenţională nu are nicio legătură.

II. În legătură cu apelul declarat de pârâta reclamantă reconvenţional împotriva sentinţei civile nr. 115/2016 reclamanţii intimaţi au arătat că a fost respectată procedura prevăzută de lege precum şi termenele care sunt termene de recomandare

OSIM a formulat întâmpinare solicitând respingerea ca nefondat a apelului declarat de reclamanta reconvenţională arătând că atât cererea de revalidare cât şi taxele aferente au respectat termenele cuprinse în art. 37 din Legea nr. 64/1991 şi art. 12 din O.G. nr. 41/1998.

Examinând hotărârile atacate prin prisma criticilor formulate Curtea a reţinut următoarele:

I. Cu referire la dispoziţia de disjungere a acţiunii reconvenţionale dispoziţie cuprinsă în încheierea nr. 15 din 19 martie 2013 pronunţată în dosar nr. x şi mai apoi prin încheierea din 08.12.2015.

I.A. Cererea reconvenţională formulată de pârâtă a fost depusă pentru termenul de judecată din 25.10.2011. Din cuprinsul cererii reconvenţionale rezultă că aceasta se referă „la pretenţiile precizate" ale reclamanţilor comunicate cu pârâta, potrivit dovezii aflate la dosar la data de 6.10.2011.

Potrivit art. 119 C.proc.civ. din 1865 „dacă pârâtul are pretenţii în legătură cu cererea reclamantului, el poate să facă cerere reconvenţională".

Prin precizarea de acţiune formulată de reclamanţi la data de 27.09.2011, aceştia au solicitat plata drepturilor constând în producerea şi comercializarea neautorizată a dinţilor de cupă care fac obiectul brevetului de invenţie nr. RO120350 B1/30.12.2005. Această solicitare precizată diferă de cea iniţială prin aceea că nu mai este indicat modelul dinţilor de cupă, ci doar brevetul de invenţie care îi protejează.

În atare situaţie instanţa de fond primind precizarea de acţiune putea şi trebuia să constate că cererea reconvenţională este depusă în termenul prevăzut de art. 119 alin. (3), (4) C.proc.civ. din 1865.

Dacă ar fi apreciat că cererea reconvenţională a fost depusă tardiv instanţa putea şi trebuia să procedeze potrivit art. 135 C.proc.civ. din 1865 şi să dispună înregistrarea separată a acestei cereri încă din anul 2011. Ulterior înregistrării însă, în dosarul nr. x, procedurile judiciare s-au desfăşurat în contradictoriu cu pârâta reclamantă reconvenţional la 13 termene de judecată, fiind administrate probe.

I.B. La termenul de judecată din 10 noiembrie 2015 aceeaşi instanţă, din oficiu, a dispus conexarea celor doua dosare respectiv dosarul iniţial nr. x şi dosarul disjuns având nr. x.

Prin încheierea şedinţei publice din 8.12.2015 instanţa de fond a apreciat că dispoziţia conexării a fost eronată astfel că a dispus încă o dată disjungerea cererii reconvenţionale.

Această din urmă dispoziţie a instanţei este nelegală fiind dată cu încălcarea art. 281 şi urm. C.proc.civ. din 1865.

II. Formând un nou dosar după disjungere, probele administrate în dosarul nr. x au rămas câştigate acestui din urmă dosar însă au fost avute în vedere de instanţă la pronunţarea şi motivarea sentinţei civile nr. 115/2016. În aceste condiţii instanţa de control judiciar este împiedicată să verifice, în prezenta cale de atac, criticile aduse de apelantă.

Având în vedere considerentele expuse la pct. I şi II instanţa apreciază ca fiind nelegale încheierile prin care s-a dispus disjungerea cererii reconvenţionale mai cu seamă că aceasta, prin legătura strânsă a pretenţiilor părţilor şi probele administrate în acelaşi dosar pe parcursul celor 13 termene de judecată, se impune a fi judecată împreună cu cererea principală.

Ca o consecinţă a anulării încheierilor prin care s-a dispus disjungerea cauzei, a împrejurării învederate anterior privitor la probaţiune, sentinţa civilă nr. 115 din 2.02.2016 se impune a fi anulată. În aceste condiţii criticile de nelegalitate şi netemeinicie aduse pe fondul cauzei nu vor fi analizate.

Având în vedere cele de mai sus Curtea a anulat încheierile atacate în privinţa dispoziţiilor privind disjungerea cauzei precum şi integral sentinţa atacată dispunând trimiterea cauzei spre competentă soluţionare instanţei iniţial investite în dosarul nr. x.

C.A. Târgu Mureş, Secţia I civilă, de muncă şi asigurări sociale, pentru minori şi familie, încheierea nr. 11/C din 30 martie 2016

C. Model de cerere reconvenţională

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul […], domiciliat în […], pârât în dosarul nr. […] al acestei instanţe, cu termen la […], formulez prezenta

Cerere reconvenţională

împotriva numitului […], domiciliat în […], în calitate de pârât-reclamant, pentru ca, prin hotărârea ce o veţi pronunţa, să fie obligat la […].

Obiectul acţiunii […] (*trebuie precizată în concret legătura cererii reconvenţionale cu cererea principală, iar dacă este vorba despre o acţiune cu caracter patrimonial, trebuie arătată şi valoarea acestuia*). Solicit de asemenea obligarea pârâtului la plata cheltuielilor de judecată pentru acest proces.

Motivele acţiunii:

În fapt, arăt că […] (*se arată împrejurările faptice care constituie izvorul material al pretenţiilor reclamantului şi legătura cu cererea principală*).

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 209-210 C.proc.civ.

Dovada acţiunii înţeleg să o fac cu: acte (*trebuie enumerate şi depuse copii de pe acestea)*, interogatoriul pârâtului, martori *(trebuie arătat numele şi adresa acestora)*, expertiză (*trebuie arătate obiectivele acesteia şi ce anume vrea să dovedească cu ea*).

Depun cererea reconvenţională şi actele de care am făcut vorbire în […] exemplare, unul pentru instanţă şi […] pentru a fi comunicate pârâtului-reclamant. De asemenea, anexez chitanţa nr. […], reprezentând taxa de timbru.

Data […]

Semnătura […]

Domnului Preşedinte al [...] (Judecătoriei/Tribunalului)